

Citation style

Hradilová, Marta: Rezension über: Michal Dragoun, Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 K (Dodatky ke sbírkám Adolfa Patery a Čenka Zírta), Praha: Národní muzeum, 2017, in: Český časopis historický, 2019, 4, S. 1109-1111, DOI: 10.15463/rec.383869271

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

(s. 325–373). Stručné biogramy autorů (bez kontaktních adres) knihu uzavírají. Aspoň orientační geografický rejstřík by byl velmi užitečný.

Ivan Hlaváček

Michal DRAGOUN

***Rukopisné zlomky Knihovny
Národního muzea: signatura 1 K
(dodatky ke sbírkám Adolfa Paterý
a Čenka Zíbrta)***

Praha, Národní muzeum – Scriptorium
2017, 318 s., ISBN 978-80-7036-537-3
(NM), ISBN 978-80-88013-55-6
(Scriptorium).

Sbírka rukopisných zlomků uložených v Knihovně Národního muzea (KNM) patří k nejrozsáhlejším souborům svého druhu u nás. Její rozsah je odhadován na šest tisíc kusů s časovým rozsahem od osmého do dvacátého století. Základní řada této sbírky, cca 1300 signatur (signaturní řady 1 A až 1 E a 1 G), se v letech 2012 až 2016 dočkala katalogového zpracování.¹

-
- 1 Michal DRAGOUN – Jindřich MAREK, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: sbírky Adolfa Paterý a Čenka Zíbrta*, Praha 2012; Marek BRČÁK – Dalibor DOBIÁŠ – Michal DRAGOUN – Martina JAMBOŘOVÁ – Matěj MĚŘIČKA – Kateřina VOLEKOVÁ, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatura 1 A*, Praha 2014; Jiří BENEŠ – Dalibor DOBIÁŠ – Michal DRAGOUN – Ota HALAMA – Markéta KLOSOVÁ – Iva LELKOVÁ – Matěj MĚŘIČKA, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatury 1 B a 1 C*, Praha 2015; Vlastimil BROM – Václav ČERMÁK – Michal DRAGOUN – Adéla EBERSONOVÁ – Ota HALAMA – Jindřich MAREK – Olga

Při revizi rukopisné sbírky v roce 2016 však byla objevena krabice s množstvím dalších fragmentů, z nichž byla v roce 2017 vytvořena nová signatura 1 K, do níž byly přiřazeny i další zatím odborně nezpracované zlomky průběžně ukládané v oddělení rukopisů a starých tisků. Většina nově nalezených zlomků byla kdysi uložena do obalů a obálek, na kterých však většinou chyběly jakékoliv informace o původu zlomků, navíc bylo zřejmé, že se zlomky bylo v průběhu let i několikrát manipulováno. Na některých obálkách bylo uvedeno datum revize v roce 1917, což tyto zlomky spojuje s působením muzejních knihovníků Adolfa Paterý a Čenka Zíbrta a se sbírkou zlomků (sign. 1 H a 1 I), zkatalogizovanou Michalem Dragounem v roce 2012.²

Poslední tři fragmenty nově vytvořené signatury (kat. č. 2327–2329) pak představují nejnovější akvizice rukopisné sbírky: nalezneme mezi nimi i nejstarší fragment, kterým je list z rukopisu *Moralii* Řehoře Velikého z první třetiny 9. století (kat. č. 2328). Valná většina zlomků však pochází ze 14. a 15. století. Mezi zastoupenými jazyky převládá latina (cca 70 %) a čeština (asi 22 %), němčina je zastoupena pouhými čtyřmi procenty, ostatní jazyky se objevují spíše výjimečně.

Z hlediska obsahu dominují mezi zlomky liturgické rukopisy (asi 20 %), mezi nimiž nalezneme i části kalendářů a nekrologia (kat. č. 1995) a také jediný zlomek s dochovanou figurální iluminací (kat. č. 1528).

SIXTOVÁ – Kateřina SPURNÁ – Dmitrij TIMOFEJEV – Tamás VISI, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: signatury 1 D, 1 E a 1 G*, Praha 2016.

- 2 M. DRAGOUN – J. MAREK, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: sbírky Adolfa Paterý a Čenka Zíbrta*, Praha 2012.

Druhou nejpočetnější skupinou jsou fragmenty listin a listů či vzkazů (cca 13 %), které alespoň z části časově spadají do období husitství a zajímavě dokumentují skutečnost, že krátké písemné vzkazy byly běžnou součástí tehdejší každodennosti. Jejich užitkový charakter a časově omezená platnost jsou však důvodem jejich malého dochování, což platí i pro prameny hospodářského charakteru. Pozůstatky listů a vzkazů tvoří i převažující část jazykově českých zlomků, k nimž můžeme přiřadit i česká slova zapsaná do latinského textu. Z dalších česky psaných textů stojí za zmínku zlomky biblí (kat. č. 1517, vyřezané z Bible Pernštejnské, 1518, 1576), *Života Krista Pána* či části děl Matouše z Krakova (kat. č. 1574) a Jana Husa.

Identifikované biblické zlomky, k nimž řadíme i výklady či biblické komentáře, jsou zastoupeny přibližně třemi procenty. Početně mezi nimi vynikají zlomky oblíbených výkladů Mikuláše z Lyry. Relativně nepočetná je skupina zlomků s teologickými texty, je však možné, že část z nich se skrývá mezi zlomky, které se nepodařilo přesně určit. Mezi určenými zlomky nalezneme např. díla Augustinova a zlomek *Summa theologiae* Tomáše Akvinského. Fragmenty neurčených textů i náčrtů kázání převažují i mezi kazatelskou literaturou, identifikovat se podařilo kázání Bernarda z Clairvaux, Honoria z Autunu či Peregrina z Opole. Zastoupena je i *Legenda aurea* Jakuba de Voragine. U identifikovaných právních textů převažují texty z kanonického práva, zejména Gratianův Dekret, římské právo je zastoupeno dvěma zlomky *Digest*.

Určené texty z dalších oblastí odborné literatury se soustřeďují především na gramatiku a lékařství. Mezi gramatickými díly dominuje *Doctrinale* Alexandra de Villa

Dei, objevuje se i *Graecismus* Eberharda z Béthunie. Lékařské texty se zaměřují hlavně na praktickou medicínu, jako jsou nejrůznější recepty a návody na pouštění žilou. Z filozofických textů se podařilo identifikovat díla Boethiova, Tomáše Akvinského a snad i Waltera Burleye. Minimálně jsou zastoupeny historiografické texty, jde o pouhé dva fragmenty, z nichž první, zlomek prvotního zápisu Análů hradišských z počátku 12. století (kat. č. 1535), představuje jednu z největších cenností sbírky.

Poslední drobnou skupinu představují zlomky spojené s pražskou univerzitou, většinou jde o krátké informativní texty. Za zmínku stojí fragment knihovního katalogu, který zřejmě pochází z některé z pražských univerzitních kolejí (kat. č. 1870).

Struktura jednotlivých katalogových záznamů zůstala až na několik malých odlišností stejná jako u předchozích svazků sbírky zlomků KNM. Číslování navazuje na svazek s popisem tzv. sbírky A. Paterý a Č. Zíbrta, a proto začíná katalogovým číslem 1386 (až 2329).

Způsob popisu středověkých zlomků (do počátku 16. století) a zlomků mladších se liší. Popis středověkých zlomků je mnohem podrobnější u fyzického popisu, který je rozdělen do čtyř částí, u novověkých zlomků je fyzický popis shrnut do jediného odstavce. Stejně tak je u středověkých zlomků věnována větší pozornost obsahové části zlomku, u textů dochovaných v úplnosti je uváděn i incipit a explicit. V několika případech byl pro snazší porozumění obsahu celý text přepsán, i když častěji je anotace obsahu zlomku, doplněná literaturou a dalšími indiciemi, které napomohly k jeho identifikaci. Popis novověkých zlomků je výrazně stručnější. Obdobná jako u předchozích svazků zlomků KNM zůstává i struktura rejstříků.

Sbírka rukopisných zlomků Knihovny Národního muzea se tímto svazkem jako jedna z mála podobných sbírek dočkala úplného (alespoň prozatím, nové akvizice zlomků budou časem zcela jistě přibývat), vysoce kvalitního zpracování. Velké ocenění si zaslouží práce Michala Dragouna, který se autorsky podílel na vydání všech svazků.

Marta Hradilová

Lenka BLECHOVÁ, ed.

***Regesta Bohemiae et Moraviae:
Diplomatica nec non epistolaria,
pars VIII (1364–1378), fasciculus II
(1367–1369)***

Praha, Historický ústav 2017,
ISBN 978-80-7286-311-2.

Nejnovější svazek velkolepého edičního projektu *Regesta Bohemiae et Moraviae: Diplomatica nec non epistolaria* (RBM) navazuje na mnohaletou tradici vydávání regestářů založenou v předminulém století Františkem Palackým v návaznosti na vydání staršího Moravského diplomatáře. Prvním editorem nové ediční řady se stal Karel Jaromír Erben a první svazek spatřil světlo světa roku 1855. Obsahoval regesta diplomatického materiálu z let 600 až 1253. Na Erbenovu práci navázal historik a filolog Josef Emler, který měl bohaté zkušenosti s vydáváním historických pramenů. V době, kdy se ujal prací na regestáři, měl již za sebou vydání několika svazků doposud nepřekonané ediční řady *Fontes rerum Bohemicarum* (FRB) obsahující narativní prameny k českým dějinám. Druhý díl RBM dokončil Emler roku 1882, roku 1890 vydal třetí díl a roku 1892 čtvrtý. Svému záměru dospěl až do smrti Karla IV.

však Emler ze zdravotních důvodů nedostál a skončil rokem 1346.

Po delší odmlce se edičních prací ujal v roce 1913 z podnětu České akademie věd a umění Václav Hrubý, po něm historik a archivář Bedřich Mendl a editorka Blažena Rynešová. Roku 1944 převzal ediční řadu specialista na dějiny vlády Lucemburků Jiří Spěváček. Další svazky už nevycházely v chronologickém pořádku: v roce 1954 nejprve vyšel šestý díl (rejstřík ale až roku 1979), v roce 1963 sedmý díl, kompletní vydání pátého dílu RBM se ale zdrželo až do roku 2005, kdy filoložka a přední latinská medievistka Jana Zachová dokončila jeho dva svazky a rejstřík. Na tuto několikrát přerušenu ediční tradici navázala po další pauze klasická filoložka Lenka Blechová prvním svazkem osmého dílu, který má celkově obsahovat listiny z let 1364–1378. Na RBM je třeba nahlížet v kontextu podobných zahraničních projektů. Mezi ně patří např. slovenská *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae* vydávaná Vincencem Sedlákem. Za zmínku stojí též rozsáhlý německo-rakouský projekt *Regesta Imperii* (RI) realizovaný Rakouskou akademií věd ve spolupráci s Akademií věd a Literatury v Mohuči (*Deutsche Kommission für die Bearbeitung der Regesta Imperii*). Tento ediční projekt si kladl za cíl vydat regesta listin, týkajících se dějin římské říše od roku 751 do 1437. Původní plán byl posléze rozšířen až do konce vlády císaře Maxmiliána I. (1519). Vedle množství zpracovaného materiálu je pro současné badatele přínosná zejména snaha o digitalizaci materiálu a jeho částečné databázové zpracování, které by mohlo být do budoucna inspirativní také pro RBM.

Regestáři recenzovaného svazku RBM předchází obsáhlá latinská předmluva,